

PARLAMENT DE L'ACTE D'INAUGURACIÓ DE L'EXPOSICIÓ DE FONS HISTÒRIC: L'àtom de Bohr: 100 anys en òrbita

L'acte formal d'inauguració del curs de la Biblioteca de Física i Química és ja una rutina incorporada a la vida de les nostres facultats i marca l'inici, enguany amb una mica de retard, del curs acadèmic. Ha esdevingut costum fer públics els detalls de la vida de la Biblioteca abans de presentar la nova exposició temporal, que l'any 2013 era obligat dedicar a l'àtom de Bohr. També avui seguirem el programa establert.

Però poques notícies positives podem esmentar aquest any en el que, com en altres àmbits de la vida universitària i no universitària, s'han escapçat substancialment els pressupostos i les assignacions. Com és ben sabut, la Biblioteca es nodreix de subscripcions consorciades mitjançant el Consorci de Biblioteques Universitàries de Catalunya, el CBUC, i també de manuals, obres de referència, revistes i bases de dades adquirides directament per la Universitat. De les primeres, les consorciades, es podria dir que es mantenen sense canvis significatius encara que els paquets editorials poden eliminar o afegir títols sense consulta prèvia i, de fet, ho fan. Les segones, les que depenen directament de la Universitat, són les més directament afectades pels necessaris ajustos pressupostaris i, enguany, impliquen directament la base de dades *Reaxys*, d'interès cabdal pels químics i, molt en particular, pels químics sintètics. La Facultat de Química, la Comissió d'Usuaris i el CRAI han unit els seus esforços per tal de fer possible el manteniment d'aquesta subscripció però, a dia d'avui, encara no podem anunciar amb rotunditat la continuïtat de la base de dades per l'any 2014. Esperem poder fer-ho en un termini curt.

Tot i les limitacions inevitables cal dir que l'activitat de la biblioteca continua ben viva. Un bon exemple són els cursos de formació i d'introducció a les noves formes d'editar i de donar a conèixer materials propis o materials aliens directament implicats en aspectes docents. Com a mostra il·lustrativa, cal esmentar un seminari sobre la propietat intel·lectual i la significació i efectes pràctics del que es coneix com a *copy right* o els més actuals *creative*

commons en totes les seves formes. La manera moderna de facilitar informació de treball als estudiants o de respondre a les incisives xarxes socials professionals, com ara el *LinkedIn* o el *Research Gate*, requereixen coneixement i formació sobre els aspectes legals que envolten i protegeixen la difusió del coneixement.

Un altre exemple de l'activitat de la Biblioteca, aquesta vegada relacionat amb la voluntat de facilitar el coneixement de científics rellevants, és la mostra bibliogràfica *25 anys sense Richard Feynman*, premi Nobel de Física el 1965 pel seu treball en electrodinàmica quàntica. Cal dir que, al marge de les aportacions a la Física en el camp de les interaccions de partícules elementals i a la computació quàntica, Feynman destaca per la seva curiositat per conèixer com funciona el món i per la seva passió contagiosa per la docència universitària. L'exposició està dividida en quatre àmbits: biografia, principals contribucions a la Física, activitat docent i altres aficions. Entre el material exposat, s'hi troben les principals publicacions del fons de la Biblioteca sobre Richard Feynman i la mostra inclou una recopilació del nombrós material audiovisual disponible a internet relacionat amb la vida i l'obra del científic.

I encara una nova mostra de la vida de la Biblioteca, aquesta protagonitzada per l'associació d'estudiants de Física, que, amb motiu de la celebració del seu desè aniversari, ha posat a punt l'exposició "Encontres amb el Tercer Cicle" que s'exhibeix al vestíbul d'entrada a la sala de lectura i que recull anuncis de cicles de conferències, pòsters que hi fan referència i altres documents que fan lluir la vida de l'Associació.

A continuació, vull presentar breument la novena de les exposicions bibliogràfiques temporals que hem preparat, dedicada a celebrar el centenari de la publicació del model atòmic de Bohr, publicació que significà el naixement de la física atòmica moderna. Probablement tots els que som aquí, vàrem estudiar l'àtom de Bohr com un petit sistema planetari que sorprenia principalment perquè era un sistema pràcticament buit i, en canvi, era el constituent bàsic de tota la matèria que coneixíem. Després ens vàrem fer grans i savis professors ens varen explicar les intimitats i implicacions del model atòmic nou i ens varen introduir al món de la mecànica quàntica i, de fet, als nous camins que va prendre la Física als inicis del segle XX. La mostra que

avui presentem pretén reflectir les aportacions científiques de Niels Henrik David Bohr sobre la interpretació de l'àtom i l'impuls que donaren a l'avenç de la Física i també donar notícia dels seus interessos al marge de l'activitat estrictament professional, com ara l'esport o la filosofia. La militància manifesta de Bohr, després d'haver participat en el projecte Manhattan, per tal d'aconseguir que la recerca nuclear fos controlada, supervisada i compartida constitueix un magnífic exponent de la implicació del savi en el món que li va tocar viure.

Com a anècdota il·lustrativa de la gestió de l'activitat científica a Dinamarca a principis del segle XX, a la mostra s'hi troba el document, dues ratlles escrites a mà, on Bohr sol·licita a la Fundació Carlsberg un ajut postdoctoral de 2.500 coronas per tal d'ampliar estudis a universitats europees durant un any. No li va caldre a Bohr especificar el tema de treball, el centre de recerca ni el país d'acollida.

Tal com reflecteix el programa de mà, la novetat d'avui és l'escenificació de tres episodis del debat Bohr-Einstein sobre la interpretació de la mecànica quàntica a càrrec d'un grup de professors i estudiants de la Facultat de Física. L'obra, escrita especialment per a aquesta commemoració, s'estrena avui sota el poètic i suggerent títol *El Somriure de la Lluna*. No puc, en aquest parlament, avançar cap comentari ja que el secret més ben guardat ha envoltat preparatius i assajos. Estic segura, però, que el resultat respondrà amb escreix a les expectatives. He d'anunciar, per a aquells que hi tinguin interès, que es farà una segona representació de l'obra, demà, a un quart de vuit del vespre, en aquesta mateixa sala.

Finalment, en nom de la Comissió d'Usuaris que presideixo vull d'agrair molt especialment al director i actors de l'obra de teatre que veurem la il·lusió, l'esforç i la dedicació que ha exigint la representació, tant per la pròpia concepció de l'obra com per l'adaptació a espai escènic de la nostra aula Casassas, molt més acostumada a discursos acadèmics, presentacions de treballs de doctorat i atorgaments de premis i distincions que no pas a acollir les bambolines del món de la faràndula. Vull agrair també la feina continuada i discreta dels

membres de la Comissió Específica responsable de l'exposició temporal que avui presentem. La col·laboració atenta i professional del personal de la Biblioteca i del CRAI, amb la que ja comptem gairebé d'ofici, ha estat altre vegada imprescindible per a la bona marxa d'aquest acte. A les Societats Catalanes de Química i de Física, i a les Facultats de Química i de Física els agraeixo el seu suport incondicional. A tots, moltes gràcies.

Barcelona, 13 de Novembre de 2013

